

Министерство образования и науки Российской Федерации
Федеральное государственное бюджетное образовательное учреждение
высшего образования «Бурятский государственный университет»

«УТВЕРЖДАЮ»

Заместитель председателя
Приёмной комиссии

 О.Д. Базаров

28 сентября 2017 г.

ПРОГРАММА
вступительных испытаний в магистратуру
в форме компьютерного тестирования
по направлению подготовки 45.04.01 Филология
Образовательная программа «Зарубежная филология,
монгольские языки»

Улан-Удэ, 2017

СОДЕРЖАНИЕ ПРОГРАММЫ

Программа включает в себя вопросы по основным разделам теории современного бурятского языка, соответствующие объему образовательных программ магистратуры по направлению 45.04.01 «Филология» в соответствии с ФГОС ВО

ПРИМЕРНЫЕ ВОПРОСЫ

1. Современный бурятский язык: общая характеристика. Основные уровни языка и их единицы.
2. Фонетическая система бурятского языка. Особенности гласных и согласных звуков бурятского языка.
3. Фонетические средства бурятского языка: звуки, ударение, основные интонационные конструкции. Фонетическое членение речи: фраза, речевой такт, фонетическое слово, слог, звук.
4. Понятие нормы современного бурятского литературного языка. Графика и орфография.
5. Слово как основная единица языка. Лексическое и грамматическое значение. Понятие о лексеме.
6. Лексическая система современного бурятского языка с точки зрения сферы употребления и стилистической окраски.
7. Типы лексических отношений (синонимия, антонимия).
8. Типы лексических отношений (омонимия, полисемия).
9. Морфемный состав бурятского слова.
10. Основные типы словообразования в бурятском языке.
11. Части речи в современном бурятском языке и принципы их выделения.
12. Морфологические категории и лексико-грамматические разряды в бурятском языке.
13. Имя существительное как часть речи в современном бурятском языке. Лексико-грамматические разряды. Категории рода, числа, падежа имен существительных.
14. Имя прилагательное как часть речи в современном бурятском языке, его грамматические особенности. Лексико-грамматические разряды. Полные и краткие формы качественных прилагательных. Степени сравнения. Склонения имен прилагательных.
15. Имя числительное как часть речи в современном бурятском языке, его грамматические особенности.
16. Местоимение. Значение, морфологические и синтаксические свойства. Разряды местоимений.
17. Глагол как часть речи в современном бурятском языке и его морфологические категории.
18. Грамматические категории глагола.
19. Наречие и категория состояния. Значение, морфологические и синтаксические свойства.
20. Служебные слова, их отличие от знаменательных слов. Предлоги. Союзы. Частицы.
21. Словосочетание как объект синтаксиса. Типы словосочетаний. Виды синтаксической связи.
22. Предложение как основная синтаксическая единица. Предикативность.
23. Главные и второстепенные члены предложений. Связь подлежащего и сказуемого.
24. Типы простого предложения. Членимые/нечленимые. Полные/неполные. Двусоставные/односоставные. Распространенные/нераспространенные.

- 1) Хэл... бүлюүдэ; 3) хэлэн... илгарал;
2) бэлэг... сэн; 4) Дэлгэр... хүбүүн.

А 8. ЭЙ үзэгэй бэшэлгэтэй үгэ харуулагты.

- 1) Сэсэн... буляалдаба; 3) дэбтэр... хуудахан;
2) хээн... мэдэрбэ; 4) түрэл хэл... мартаба.

А 9. –НАР гэнэн олоной тоогой залгалта абадаг үгэнүүдэй зэргэ нэрлэгты.

- 1) Гар, гараж, гэрэл, плащ, карандаш; 3) хибэс, хэб, станок, механизм, хэлэн;
2) эгшэ, багша, методист, аха, шаби; 4) модон, нүхэр, баряаша, хонин, хурагша.

А 10. Эдэ абтахан үгын анхан хууриин түхэлтэй зэргэнүүдэй алининь тус дүримэй ёһоор – «хатуу хашалганай удаадахи сохилтогүй аялганиее бэшэхэ дүрим» – бэшэгдэдэг бэ?

- 1) Буденный, Георгадзе, Ковалевский, Белый;
2) яблока, газетэ, аналитическэ, гибридна;
3) горючи, печени, расписании, коллеги;
4) мастерской, педиатрии, Корей, Периней.

А 11. Ямар холбуулал соо частицын соохи аялганай бэшэлгэ бурууб?

- 1) Сэсэрлигтээ ошоогүй ха юмта; 3) Айлшалжа хүрөөдүйб;
2) Үсэгэдэр хүдэлөө хэнтэ; 4) Тиимэл байха бэлэйлши.

А 12. Тус үгэнүүдэй алининь зурлаа табин бэшэгдэхэб?

- 1) Хаб загаһан; 3) олон олон;
2) наршага хоршого; 4) шииг нойтон.

А 13. Үгэнүүдэй ямар зэргэ соо тодо бэшэ аялган дуулдаашье хаа бэшэгдэхэгүйб?

- 1) Хэл()һэн, хал()һан, нэр()һэн; 3) түр()гэн, хүл()һэн, ар()һан;
2) гол()һон, холл()һон, хор()һон; 4) хаб()тай, эб()тэй, хэл()тэй.

А 14. Тус үгэнүүдэй алининь суг бэшэгдэхэб?

- 1) Идейнэ()бэшэ; 3) тэнсүү()бэшэ;
2) эмхи()зургаан; 4) хани()барисаан.

А 15. Үгэнүүдэй ямар зэргэнь Зэбсэгэй падеждэ –ЯАР залгалта абахаб?

- 1) Хори, хоори, хонин, морин; 3) артель, апрель, бандероль, тюль;
2) акци, станци, спираль, интонаци; 4) Василий, Зоя, Мария, Марья.

А 16. Ямар үгэ ҮНДЭҺЭН, СУФФИКС, ПАДЕЖЭЙ ЗАЛГАЛТА, НЮУРТА ХАМААДАЛАЙ ЗАЛГАЛТА гэнэн бүридэлтэйб?

- 1) хурагшадынь; 3) бэшэлгынгээшье;
2) малшандатнай; 4) байдалаараа.

А 17. Доогуураа зуруулаатай хубинуудай алининь гараһан хууриб гэжэ харуулагты.

- 1) Шэрдэмэл; 3) хургуулин;
2) ябажархёоб; 4) хабтагайнууд.

А 18. Үгын түхэлэй бии бололгодо гаргагдаһан алдуу заагты.

- 1) Уншад ошобо; 3) хараад абаба;
2) ерэнгээ дайраба; 4) алдаһанаа ойлгобо.

А 19. Тус мэдүүлэлэй үргэлжэлэлын ологты.

Эртын шубуун лэ хоол (Англи оньһон үгэ)

- 1) Эдидэг; 3) бэрхэ юм;
2) олодог; 3) буляадаг.

А 20. Ямар холбуулал соо элирхэйлһэн үгэнь буруу хэрэглэлгэтэйб?

- 1) Тарган ном; 3) бүдүүн модон;
2) зузаан дэбтэр; 4) бүдүүн хүн.

А 21. Эдэ үгэнүүдэй алиниинь хонгёо хатуу [б] абятайб?

- 1) Хэб; 3) эбтэй;
2) хэбис; 4) хэблиг.

А 22. Ямар үгын удха дүүрэн бэшээр, дутуугаар харуулаатайб?

- 1) Энгэр – дэгэл хубсаһанай сээжэ, урда тала; 3) бал – зүгын тоһон;
2) абдар – томо ханза, сүндүүг; 4) элинсэг – үбгэ эсэгэ.

А 23. Үгтэһэн мэдүүлэлнүүдэй алиниинь пунктационно алдуутайб?

- 1) Танай һанахада, автор басаган гү, али хүбүүн гү?
2) Гэр соо хон–жэн, гансал ханын часай тииг–тииг абяан дуулдана.
3) Энэ юһэн дабхар гэрнүүдэй саана манай гэр.
4) Та – хубсаһа зохёогшот.

А 24. Доро үгтэһэн тайлбарилгануудай алиниинь тус мэдүүлэлэй пунктуаци зүбөөр харуулнаб?

Бишни ашанар зээнэртэй () ехэ жаргалтай хүн гээшэб...

- 1) Союзгүй сложно мэдүүлэл, зурлаа табигдаха;
2) Нэрлүүлэгшэ хэлэгшэ хоёрой Нэрын падежэй түхэлтэй байхада, хоорондонь зурлаа табигдаха;
3) Хамтадхаһан үгын байхада зурлаа табигдаха;
4) Нэрлүүлэгшын заагшын һуурида зурлаа табигдаха.

А 25. Үгтэһэн үгэнүүдэй алиниинь синонимууд болохоб?

- 1) Тарган туранхай; 3) ехэ бага;
2) ороно гарана; 4) томо мантан.

А 26. Тус үгэнүүдэй ямарынь ХАЛБАГАА ХАХАРБА гэһэн фразеологизм тайлбарилнаб?

- 1) Эбээ таһарба; 3) хэрэлдэбэ;
2) арсалдаба; 4) сохилдобо.

А 27. Дорохи үгэнүүдэй алиниинь КРИЗИС гэжэ үгэ буряадаар зүб харуулнаб?

- 1) Атаа жүтөөн; 3) хашалта, хүсэрхэл;
2) һандарал; 4) хэлээлтэ.

А 28. Ганса удхатай үгэ харуулагты.

- 1) Газар; 3) нюур;
2) Үндэһэн; 4) ханза.

А 29. Юрэнхы удхатай юумэнэй нэрэнүүдэй зэргэ нэрлэгты.

- 1) Шубуун, сээсэг, байгаали, шииг нойтон; 3) Бүргэд, зана, нугаһан, тоодог;
2) Мүндэр, бороон, шүүдэр, аадар; 4) Хамар, аман, хэлэн, шэхэн.

А 30. Олоной тоодо байһан, падежэй залгалтатай юумэнэй нэрэ зүб харуулагты.

- 1) Хэлэгшэнь; 3) Хэлэгшэдэй;
2) Хэлэгшэднай; 4) Хэлэгшэдээ.

А 31. Тус зэргэнүүд сооһоо деепричастна түхэлтэй глаголнуудые ологты.

- 1) Ошоё, ошо, ошогты; 3) ошобо, ошоо, ошохо;
2) ошоод, ошонгоо, ошотор; 4) ошоһон, ошогшо, ошонхой.

А 32. Дороһоо суглуулһан тоогой нэрэнүүдые нэрлэгты.

- 1) Нэгэ, хоёр, гурба; 3) нэжээд, хошоод, гурбаад;
2) нэгэдэхи, хоёрдохи, гурбадахи; 4) ...хоюулан, гурбуулан.

А 33. Тус үгэнүүд сооһоо шанарта тэмдэгэй нэрэнүүдые харуулагты.

1) Малтамал;	3) харабтар;
2) уһалиг;	4) эндэхи.

А 34. Эдэ үгэнүүдэй алининь нютаг үгэ (диалектнэ үгэ) гэжэ тоологдохоб?

1) Үбгэн аба;	3) Таабай;
2) Элинсэг аба;	4) Хүгшэн эжы.

А 35. Энэ мэдүүлэл соо байһан туһалагша хэлэлгын хубинууд тоонуудаар дугаарлагдаатай. Дахуул үгын дугаар заагты.

Шэрдэгэй дэргэдэ (1) байна бэлэй (2) гэжэ (3) Баяр амална һэн (4).

1) 1;	2) 2;	3) 3;	4) 4.

А 36. Дорохи үгэнүүдэй алинайнь түхэл **ӨӨРЫНГӨӨ** гэхэн удхатайб?

1) Ябаһаншни;	3) ябаһанаа;
2) ябаһамни;	4) ябаһаниинь.

А 37. Эндэ сагай дайбар үгэ заагты.

1) Шадахысаа;	3) аальяр;
2) үбдэгсоо;	4) арай шамай.

А 38. Ямар үгэ захиран хандаһан түхэлтэйб?

1) һууя;	3) һууг;
2) һуу;	4) һууһуу.

А 39. БУЛТА – ямар түлөөнэй нэрэб?

1) нюурай;	3) зааһан;
2) асууһан;	4) хамталһан.

А 40. –ЫЕ – ямар падежэй залгалтаб?

1) Үйлын падежэй;	3) Зэбсэгэй падежэй;
2) Зүгэй падежэй;	4) Хамаанай падежэй.

А 41. Доро үгтэһэн зэргэнүүд соо үгэнүүд түрэл түрэлөөрөө (бии боллоогоороо) харуулаатай. Нэгэ зэргэнь алдуутай, тэрэниие ологты.

- 1) Шарабтар, шарлаа, шарашуу, шарана;
- 2) хараба, харуула, харуулшан, харамаар;
- 3) урюулһандаа, урилсажа, урядхиба, урилга;
- 4) алхадаа, алхашуу, алхадуула, алхадалсыш.

А 42. БАЙМГАШАА – энэ үгэ ямар хэлэлгын хубиһаа бии болооб?

1) Тэмдэгэй нэрэхээ;	3) Дайбар үгэхөө;
2) Үйлэ үгэхөө;	4) Түлөөнэй нэрэхээ.

А 43. Хэлэнэй үгын баялигы

1) Лексикографи гэдэг;	3) Лексикологи гэдэг;
2) Синонимууд гэдэг;	4) Лексикэ гэдэг.

А 44. Буруугаар зохёолгооотой һанамжа ологты.

- 1) Хүбүүн һайн һураһанайнгаа түлөө медальда дэмжэгдэбэ.
- 2) Хүбүүе һайн һураһанайнь түлөө медальда дэмжүүлэбэ.
- 3) Хүбүүн һайн һураһанайнгаа түлөө өөрыгөө медальда дэмжэбэ.
- 4) Хүбүүе һайн һураһанайнь түлөө һургуулиин дирекци медальда дэмжэбэ.

Тексттэй танилсаад, тэрэниие хэрэглэн, А 45 – А 50 даабаринуудые, тиигэхэдэ В 1 – В 8; С 1 даабаринуудые хэхэт.

1) Түгэдхөө наашаа Ундуу гэжэ газарта тон үгытэй үбгэн хамган хоёр хуугаа гэхэ. 2) Орбогорхон урса гэртэй, ганса үнээтэй, ганса гүүтэй. 3) Үбгэниинь зумбараа алажа, гэртэхинээ тэжээдэг, хамганиинь хээлитэй.

4) Нэгэтэ үнээгөө бэдэржэ ябахан хамган тугаллахан үнээгөө олоод, өөрөө үбдэжэ, гэртээ хүрэхэ аргагүй, тэндээ нарайлба. 5) Нарай тугал нарай хүбүүхэн хоёроо гансата абаашажа шадахагүй эхэнэр иигэжэ бодобо: «Юрэдөө булта туража үхэнхаар, түрүүн тугалтай үнээгөө абаашаад, һүүлдэ хүбүүгээ абаашаабди». 6) Хүбүүгээ хээрэ орхёод, арайхан гэжэ үнээгөө туужа гэртээ асараа. 7) Гэртээ ерэхэдэнь гүүниинь унагалхан, үбгэниинь хүхюутэй хамгаяа угтажа байба. 8) хамганай ушараа хөөрэхэдэ, үбгэн ехэ халаглаба. 9) Харанхы хүнидэ хашагдажа, арай гэжэ үглөөгүүр болгобо. 10) Нарайгаа орхинон газартань дүтэлхэдэнь, тэндэһэнь бүргэд шубуун нийдэшэбэ. 11) «Ай хөөрхэй, яалай даа», – гэлдэһээр тэдэнэй бохинолдон ерэхэдэ, бүргэдтэ даруулжа дулахан хононон хүбүүниинь унтаж байба. 12) Тиигэжэ бүргэд шубуунда абаруулхан Зүүн Түгэдэй Ундуу гэжэ газарта үгытэйхэн айлда Зонхобо хүбүүн түрэнэн үльгэртэй.

А 45. Дорохи баталамжануудай алиниинь арадай аман зохёолой текст соо харуулагдахан ханал бодолдо таарууб?

- 1) Хүнэй ажамидарал амигадай ажамидаралтай нягта холбоотой.
- 2) Баяжахадаа тэһэ баяжаха тухай.
- 3) Хүнэй оршон тойронтой харилсаан тухай мэдээсэнэ.
- 4) Урданай хүнэй хүшэр хүндэ ажабайдал.

А 46. Ямар темэ энэ текст соо үгыб?

- 1) Байгаали хүн хоёрой таарал.
- 2) Шубуунда абаруулхан тухай.
- 3) Урданай зоной ажабайдал.
- 4) Нютаг газар нэрлэһэн тухай.

А 47. Текстын стиль, тиигэхэдэ янзыень заагты.

- 1) Уран зохёолой стиль, бодомжолго, зураглалтай;
- 2) Уран зохёолой стиль, домоглол, зураглалтай;
- 3) Уран зохёолой стиль, домоглол, бодомжолготой;
- 4) Ярянаы стиль, домоголол, зураглалтай.

А 48. Эндэ үгтөөтэй үйлэ үгэнүүдэй (глаголнуудай) алиниинь текст соо шэлжэһэн удхатайгаар хэрэглээтэйб?

- 1) Халаглаба;
- 2) нийдэшэбэ;
- 3) хашагдажа;
- 4) дүтэлхэдэнь.

А 49. Тус текст соо ямар уран аргууд хэрэглээтэйб?

- 1) Эпитет;
- 2) метафора;
- 3) гиперболэ;
- 4) зэргэсүүлгэ.

А 50. Хэдыдэхи мэдүүлэл урдахи мэдүүлэлэйнгээ удхатай холбоһон харилсаатай союзна үгын хүсөөр нийлэнэб?

- 1) 8;
- 2) 12;
- 3) 11;
- 4) 4.

Хоёрдохи хуби

Текст хэрэглэн, В1 – В4 даабаринуудые дүүргээд, харюуень үгөөр бэшэхэ.

В 1. ГАЗАРТАНЬ гэхэн үгэ ямар хэлэлгын хубида хабаатайб?

В 2. Дүрбэдэхи мэдүүлэл сооһоо наречинүүдые буулгаад бэшэхэ.

В 3. Хоёрдохи, гурбадахи мэдүүлэлнүүд сооһоо ЭЭ–ЭЙ залгалтада аялгануудай зүб бэшэлгэ харуулхан үгэнүүдые түүжэ бэшэхэ.

В 4. ҮНЭЭГӨӨ АБААШААД гэхэн холбуулал гол үгөөрөө ямар холбуулал болоноб, бэшэн харуулагты.

РЕКОМЕНДУЕМАЯ ЛИТЕРАТУРА

Основная:

1. Доржиев Д.Д. Мүнөөнэй буряад хэлэн (морфетикэ) – Улаан-Үдэ: «Бэлиг» хэблэл, 2002 – 212 х.
2. Доржиев Д.Д. Мүнөөнэй буряад хэлэн (синтаксис) – Улаан-Үдэ: «Бэлиг» хэблэл, 2002 – 160 х.
3. Батоев Б.Б. Бурятский язык. Графика. Орфография. – Улан-Удэ, 1993. – 143 с.
4. Раднаев Э.Р. Буряад хэлэнэй фонетикэ. - Улаан-Үдэ, 1989 – 85 х.
5. Шагдаров Л.Д., Доржиев Д.Д. Буряад хэлэн. Багшын дунда һургуулида үзэхэ ном. - Улаан-Үдэ, 1989 – 176 х.

Дополнительная:

1. Ошоров С. Г. Буряад хэлэн: синтаксис: учебник для 8-го кл. сред. общеобразоват. шк./С. Г. Ошоров, Ж. Ц. Жамбуева; М-во образования и науки Респ. Бурятия. - Улан-Удэ: Бэлиг, 2008. —126 с.
2. Ошоров С.Г. Буряад хэлэнэй синтаксис - Улан-Удэ: Бурятский государственный университет, 2015. —148 с. (Электронный ресурс ИРБИС")